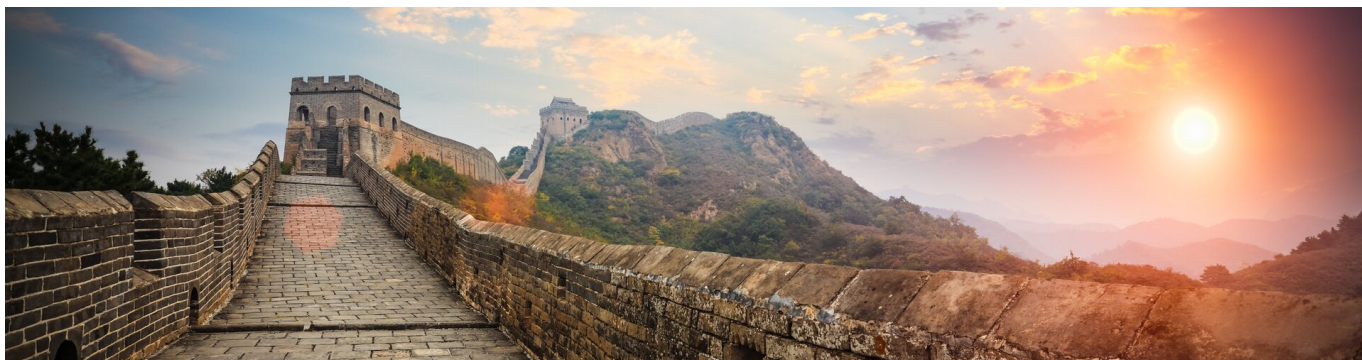

Muzyka w Starożytnych Chinach

- [Muzyka w Starożytnych Chinach](#)

Muzyka w Starożytnych Chinach

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

Ważne daty

ok. 8000 p.n.e. - ok. 2500 p.n.e. – kultury epoki kamienia

ok. 3000 p.n.e. – rządy cesarza Huang Di

ok. 1600 p.n.e. - 1000 p.n.e. – panowanie dynastii Szang

ok. 1500 p.n.e. – początki występowania pięciostrunowej cytry *qin*

ok. 1000 p.n.e. - 256 p.n.e. – panowanie dynastii Czou

551 p.n.e. - 479 p.n.e. – daty życia Konfucjusza

206 p.n.e. - 220 n.e. – panowanie dynastii Han – wpływy kultury zachodniej

Scenariusz dla nauczyciela

Scenariusz zajęć do pobrania.

III. Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną. Uczeń:

3. interpretuje i odczytuje w kontekście dokonań epoki wybrane dzieła muzyczne;

4. formułuje logiczną wypowiedź na temat dzieł, form, gatunków, stylów, technik i twórców muzycznych, uwzględniając zależności między nimi w kontekście: genezy, przeobrażeń, porównań.

Nauczysz się

wymieniać hipotezy dotyczące początków muzyki w Chinach;

wymieniać funkcje muzyki w Starożytnych Chinach;

wymieniać zachowane zabytki starożytnej muzyki chińskiej i je scharakteryzować;

wymieniać i klasyfikować wg ówczesnych zwyczajów chińskie starożytne instrumenty muzyczne;

krótko opisywać znaczenie muzyki dla starożytnej nauki i filozofii.

Mityczne początki muzyki

Kultura muzyczna w Chinach sięga epoki pięciu baśniowych cesarzy, która rozpoczęła się ok. 3000 lat przed naszą erą. Podanie głosi, iż najstarszy, Żółty Cesarz – Huang –Di, wynalazł pismo i muzykę, która uporządkowana jest według liczb. Uważany jest za twórcę całego systemu muzycznego opartego na **12 lǚ** – 12 półtonach. Oprócz tego Żółty Cesarz uznawany jest za wynalazcę kompasu, koła garncarskiego, pierwszego kalendarza, astronomii, matematyki i medycyny.

Autor nieznany, Huang Di – Żółty Cesarz. Jeden z pięciu baśniowych cesarzy starożytnych Chin, hyperionherbs.com, CC BY 3.0

Muzyka była związana z systemem religijnym, filozoficznym i społecznym. Podstawowy dźwięk zwany *huang czung* – co w tłumaczeniu oznacza żółty dzwon – stanowił wzorzec do wyznaczania wszystkich miar muzycznych, ale także państwowych. Odpowiadał też długości piszczałki pierwszego fletu.

Pentatonika – mistyczna skala chińska

Od najdawniejszych czasów starożytnych chiński system muzyczny oparty był na pięciu dźwiękach. Pentatonika wyznaczała zarówno dozwolone postępy melodyczne, jak i harmoniczne. Uzasadnienie takiego właśnie wyboru dźwięków wywodziło się z mitologii. Pięć dźwięków dzielono na dwa szeregi, które odpowiadały dwóm szeregom piszczałek: męskim i żeńskim.

Najstarszym chińskim instrumentem, który potwierdzał stosowanie tej skali, była pięciostrunowa cytra *qin*. Dźwięki skali pentatonicznej wywiedzione zostały z następstwa kolejnych pięciu kwint czystych (C-G-D-A-E), sprowadzonych do jednej oktawy i uporządkowanych w kierunku wstępującym.

Skala heptatoniczna, britannica.com, CC BY 3.0

W związku z tym, iż muzyka chińska od niepamiętnych czasów związana była z kosmologicznym pojmowaniem świata, kolejnym dźwiękom skali pentatonicznej przypisywane są porządki odpowiadające stronom świata, porom roku, kolorom, planetom, emocjom. Zasadą jest, że dźwiękowi podstawowemu (gong) odpowiada zawsze określenie oznaczające całość zjawiska, a kolejnym – określenia odpowiadające jego elementom.

Skala podstawowa stanowi punkt wyjścia dla kolejnych 4 modi, posiadających te same dźwięki, rozpoczynających się kolejno od następnych stopni: *szang*, *jue*, *zhi*, *yu*. Każdy z uzyskanych w ten sposób pięciu szeregów dźwiękowych może być transponowany do 12 *lǚ*, półtonów wywiedzionych z następstwa kwint czystych, które są podstawą systemu muzycznego. W ten sposób można było wygenerować 60 tonacji, które miały określone znaczenie symboliczne.

Muzyka i jej znaczenie wychowawcze

W czasach dynastii Czou przypisywano muzyce właściwości wychowawcze – wierzono, że może oddziaływać na człowieka i wpływać na jego charakter, a pośrednio na rozwój całego społeczeństwa. Dlatego pieczę nad kształceniem muzycznym sprawowało państwo, a wszystkie przemiany w systemie politycznym miały bezpośredni wpływ na system muzyczny.

Poprzez wprowadzenie do [skali pentatonicznej](#) dodatkowych dźwięków (*bianzhi* lub *pien* czy oraz *biangong* lub *pien kung*) tworzących z dźwiękami *zhi* (czy) oraz *gong* (*kung*) interwał półtonu, powstała nowa [skala heptatoniczna](#).

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl](#)

Przykładowa skala pentatoniczna, online-skills, CC BY 3.0

Utwór z przykładową skalą pentatoniczną. Kompozycja posiada umiarkowane tempo. Cechuje się spokojnym charakterem.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Przykładowa skala heptatoniczna, online-skills, CC BY 3.0

Utwór z przykładową skalą heptatoniczną. Kompozycja posiada umiarkowane tempo. Cechuje się spokojnym charakterem.

O skali siedmiostopniowej pisał już Konfucjusz – wybitny chiński filozof. Uważał ją za element obcy – piękny, ale jednocześnie niebezpieczny. Konfucjusz zajmował się także systematyczną teorią muzyki oraz wskazywał na etyczny charakter muzyki dawnej. Temu starożytnemu myślicielowi tradycyjnie przypisuje się autorstwo chińskich tekstów klasycznych – czteroksięgu i pięcioksięgu konfucjańskiego. Dla muzykologów szczególną wartość posiada pięcioksiąg składający się z *Księgi Przemian* (*Yijing*), *Księgi Pieśni* (*Shijing*), *Księgi Rytuałów* (*Liji*), *Księgi Dokumentów* (*Shujing*) oraz *Kroniki Wiosen i Jesieni* (*Chunqiu*).

„Marsz na Wejście Cesarza do świątyni”, notacja oryginalna, petrucci.gr, CC BY 3.0

Zabytki muzyczne

Najstarszym zabytkiem piśmienniczym odnoszącym się do muzyki są inskrypcje wyryte na dzwonach z brązu odkrytych w 1978 r. w grobowcu markiza Zenga z Yi. Interpretacji muzykologicznych doczekała się również *Księga Przemian* (*Yijing*), która opisuje chińską kosmologię i filozofię. Kolejne zachowane zabytki muzyczne to – *Księga pieśni* oraz *Księga*

obrzędów – przypisywane Konfucjuszowi. Niestety, w żadnym z tych źródeł nie pojawia się zapis melodii, nawet w *Księdze pieśni* brak zapisu muzycznego, który odpowiadałyby zawartym w niej 311 tekstom pieśni ludowych, biesiadnych, ceremonialnych oraz religijnych. Z przekazów wiadomo, że istniała jeszcze *Księga Muzyki*, ale niestety, nie zachowała się do naszych czasów, gdyż spłonęła podczas rewolucji kulturalnej w 213 r. p.n.e., kiedy to miało miejsce powszechne palenie ksiąg. Mimo tak drastycznych zniszczeń tysiące manuskryptów wiele antycznych melodii przetrwało, gdyż były przekazywane ustnie. Dotyczy to w sposób szczególny muzyki obrzędowej, czyli praktycznie każdej, która była wykonywana w obecności Cesarza. Przyjmuje się, iż zapisane znacznie później *Marsz na Wejście Cesarza do świątyni* oraz *Hymn Konfucjusza* mogą pochodzić z czasów starożytnych. Na poniższym rysunku przedstawiono oryginalną notację marsza oraz jego przybliżoną współczesną transkrypcję.

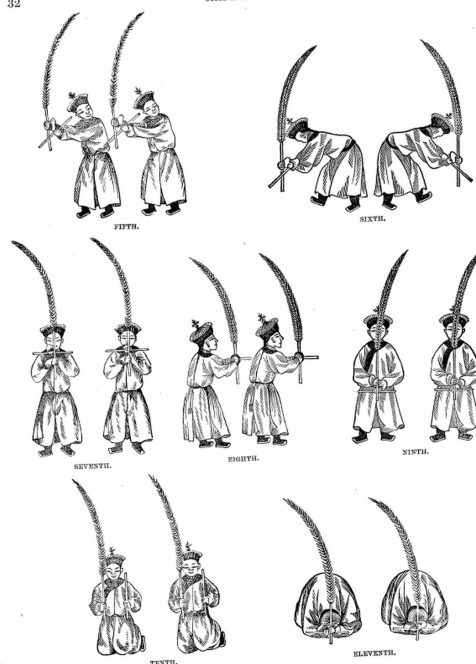
THE GUIDING MARCH.

Slow

Transkrypcja współczesna „Marszu na Wejście Cesarza do świątyni”, petrucci.gr, CC BY 3.0

Przykładem muzyki ceremonialnej jest *Hymn Konfucjusza*. Wykonawany jest cztery razy do roku, za każdym razem w innej tonacji – odpowiadającej porze roku. Wykonywaniu *Hymnu...* towarzyszyły określone rytuały. Jednym z nich był taniec. Ścisłe określone gesty były wykonywane podczas wyznaczonych strof. Podczas pozostałych fragmentów utworu tancerze pozostawali nieruchomi w pozach pełnych pokory i szacunku.

Gesty i figury towarzyszące „Hymnowi Konfucjusza”, petrucci.gr, CC BY 3.0

Symbolika instrumentarium muzycznego

Udokumentowany rozwój instrumentarium przypada na czasy dynastii Szang. Wspominane są instrumenty, takie dzwony z brązu, litofony – kamienne gongi, flety naczyniowe, fletnie, cytry czy bębny.

Z kolei za czasów dynastii Czou, w *Księdze obrzędów* podana została pierwsza systematyka antycznych chińskich instrumentów podkreślająca ich związek z kosmologią. Każdy z instrumentów został przyporządkowany do jednej z ośmiu grup oznaczonej przez rodzaj materiału: kamień, metal, skóra, tykwa, bambus, drewno, jedwab i glina. Przyporządkowane im też zostały **trygramy** (pa-kua) – święte symbole, które są wyrazem wszelkich przemian zachodzących we wszechświecie. Każda grupa miała też przyporządkowaną porę roku, stronę świata, osobowość, naturę. Instrumenty wraz z całą towarzyszącą im symboliką ukazane są w poniższej tabeli.

Rodzaj materiału	Instrumenty	☯ Trygram	☯ Nazwa	☯ Natura	☯ Osobowość	☯ Rodzina
------------------	-------------	-----------	---------	----------	-------------	-----------

Kamień	Litofony, kamienne płyty uderzane pałkami, np. <i>qing</i> (<i>bianqing</i>)	 Źródło: online- skills, licencja: CC0.	☰ Qian	☷ Niebo	☰	☰ Ojciec
Metal	Dzwony – pojedyncze, niewielkich rozmiarów, lub zestawy dzwonów umieszczone na drewnianych ramach, np. <i>bianzhong</i> .	 Źródło: online- skills, licencja: CC0.	☱ Dui	☵ Bagno	☱	☳ Najmłodsza cóрка
Jedwab	Instrumenty z jedwabnymi strunami, np. <i>guqin</i> .	 Źródło: online- skills, licencja: CC0.	☲ Li	☲ Ogień	☲	☶ Średnia cóрка
Bambus	Instrumenty dęte, takie jak fletnia Pana (<i>p'ai-siao</i>) lub flety podłużne i poprzeczne	 Źródło: online- skills, licencja: CC0.	☳ Zhen	☰ Grom	☳	☰ Najstarszy syn
Drewno	Drewniany bęben (<i>czu</i>) lub drewniane tarło, np. w kształcie tygrysa (<i>jū</i>)	 Źródło: online- skills, licencja: CC0.	☴ Xun	☴ Wiatr	☴	☱ Najstarsza cóрка

Skóra	Różne rodzaje bębnów, np. <i>czang-ku</i>	 Źródło: online-skills, licencja: CC0.	☵ Kan	☵ Woda	☵	☵ Średni syn
Tykwa	Harmonijka ustna (<i>sheng</i>)	 Źródło: online-skills, licencja: CC0.	☶ Gen	☶ Góra	☶	☶ Najmłodszy syn
Glina	Flety naczyniowe np. <i>xun</i>	 Źródło: online-skills, licencja: CC0.	☷ Kun	☷ Ziemia	☷	☷ Matka

Starożytne chińskie instrumenty

Guqin, online-skills, CC BY 3.0

Sheng, online-skills, CC BY 3.0

Bianqing, online-skills, CC BY 3.0

Xun, online-skills, CC BY 3.0

Bianzhong, online-skills, CC BY 3.0

Zadania

Ćwiczenie 1

Która z wymienionych postaci zajmowała się systematyczną teorią muzyki chińskiej oraz jej etycznym charakterem?

☐ Konfucjusz

☐ Ling-Lun

☐ Huang-Ti

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Przyporządkuj instrumenty do ich starożytnej systematyki.

Jedwab

p'ai-siao

Tykwa

quin

Glina

bianqing

Kamień

sheng

Bambus

xun

Ćwiczenie 4

Jakie pojęcia w chińskiej teorii muzyki symbolicznie przypisane były nazwą dźwięków?

☐ emocje

☐ kolory

☐ kierunki świata

Ćwiczenie 5

Przyporządkuj daty do określonych zdarzeń w historii starożytnych Chin.

Ok. 3000 r. p.n.e.	rządy cesarza Huang Di
206 r. p.n.e. – 220 r. n.e.	początki występowania pięciostrunowej cytry qin
Ok. 1500 r. p.n.e.	daty życia Konfucjusza
551 – 479 r. p.n.e.	panowanie dynastii Han – wpływy kultury zachodniej

Ćwiczenie 6

Jaki jest najstarszy zabytek muzyki chińskiej?

- ☐ *Księga Pieśni*
- ☐ *Księga Obrzędów*
- ☐ Inskrypcje na dzwonach w grobowcu markiza Zenga z Yi

Ćwiczenie 7

Przyporządkuj instrumentom skojarzone z nimi pojęcia wg starożytnej klasyfikacji z *Księgi Obrzędów*.

jedwab	wiosna
błona	późne lato
bambus	lato
glina	zima

Polecenie 1

Na polecenie nauczyciela wskazana osoba (lub para) śpiewa lub wykonuje na instrumencie skalę pentatoniczną: (dźwięki cdega), a następnie jej cztery warianty (degac) (egacd) (gdcde) (acdeg).

Transkrypcja współczesna „Marszu na Wejście Cesarza do świątyni”, petrucci.gr, CC BY 3.0

Polecenie 2

Przyjrzyjcie się jeszcze raz zapisowi *Marsza na Wejście Cesarza*.... W jakiej skali jest zapisany? Czy potraficie nazwać jego wszystkie dźwięki za pomocą starożytnej terminologii? Spróbujcie stworzyć własny, krótki utwór oparty na tej skali.

Słownik pojęć

12 lü

podstawowy system muzyczny Chin wyznaczający 12 półtonów za pomocą kwint czystych.

Huang czung

z chińskiego: „żółty dzwon”, dźwięk podstawowy, odpowiadający brzmieniu piszczałki fletu.

Skala heptatoniczna

skala siedmiodźwiękowa.

Skala pentatoniczna

skala pięciodźwiękowa.

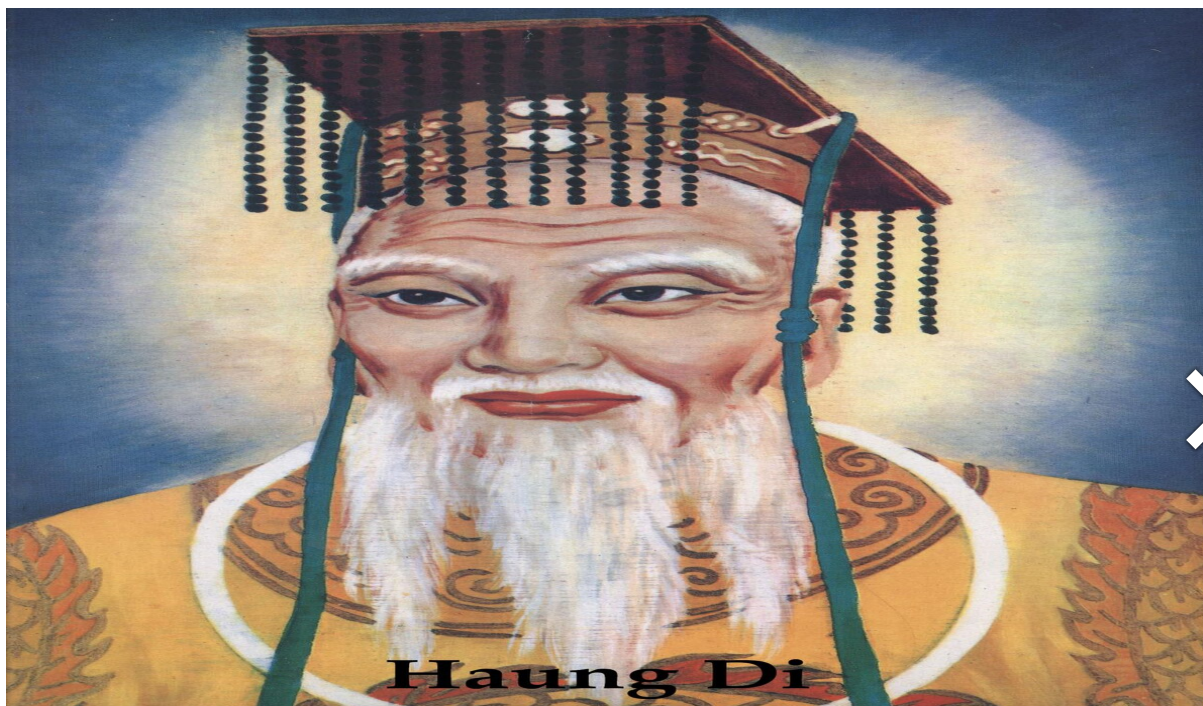
Trygramy

święte chińskie symbole, które są wyrazem wszelkich przemian zachodzących we wszechświecie.

Źródło:

Wojciech Marchwica (red.) *Słownik muzyki*, Zielona Sowa, Kraków 2006

Galeria dzieł sztuki

Autor nieznan, Huang Di – Żółty Cesarz. Jeden z pięciu baśniowych cesarzy starożytnych Chin, hyperionherbs.com, CC BY 3.0

Biblioteka muzyczna

Guqin, online-skills, CC BY 3.0

Sheng, online-skills, CC BY 3.0

Bianqing, online-skills, CC BY 3.0

Xun, online-skills, CC BY 3.0

Bianzhong, online-skills, CC BY 3.0